

Brüssel, 3. juuli 2026
(OR. en)

11125/26

ECOFIN 915
UEM 319
SOC 444
EMPL 246
COMPET 859
ENV 835
EDUC 301
ENER 457
JAI 895
GENDER 132
JEUN 175
SAN 533
ECB
EIB

MÄRKUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Teema:	NÕUKOGU SOOVITUS, mis käsitleb Küprose majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitikat

Delegatsioonidele edastatakse eespool nimetatud nõukogu soovitus eelnõu, mis põhineb komisjoni ettepanekul COM(2026) 213 final ning mida on muudetud ja milles on kokku lepitud nõukogu erinevates komiteedes ning mille on viimistlenud majandus- ja rahanduskomitee.

NÕUKOGU SOOVITUS,

mis käsitleb Küprose majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitikat

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrust (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97,¹ eriti selle artikli 3 lõiget 3,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitusi,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97 (ELT L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj>).

ning arvestades järgmist:

- (1) Määruses (EL) 2024/1263 on selgitatud majandusjuhtimise raamistiku eesmäärke; raamistik peaks reformide ja investeringute abil edendama usaldusväärset ja jätkusuutlikku riigi rahandust, kestlikku ja kaasavat majanduskasvu ning vastupidavust, samuti ära hoidma valitsemissektori ülemäära eelarvepuudujääki. Määruses on sedastatud, et nõukogu ja komisjon teevad Euroopa poolaasta raames mitmepoolset järelevalvet kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingus (ELi toimimise leping) sätestatud eesmärkide ja nõuetega. Euroopa poolaasta raames sõnastatakse eelkõige riigipõhised soovitused ja jälgitakse nende rakendamist.
- (2) Komisjon võttis 25. novembril 2025 vastu arvamuse Küprose 2026. aasta eelarvekava kohta. Samal kuupäeval võttis komisjon määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu 2026. aasta häiremehhanismi aruande, milles ei nimetatud Küprost ühe liikmesriigina, kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. Komisjon võttis vastu ka soovituse euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovituse kohta², soovituse Euroopa Liidus inimkapitali käsitleva nõukogu soovituse kohta ning ettepaneku 2026. aasta ühise tööhõivearuande kohta, milles analüüsitakse tööhõivesuuniste rakendamist ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete järgimist. Nõukogu võttis euroala majanduspoliitikat käsitleva soovituse vastu 21. aprillil 2026 ning ühise tööhõivearuande ja inimkapitali käsitleva soovituse 9. märtsil 2026.
- (3) Komisjon avaldas 29. jaanuaril 2025 konkurentsivõime kompassi – strateegilise raamistiku, mille eesmärk on suurendada järgmisel viiel aastal liidu üleilmset konkurentsivõimet. Selles on määratud kindlaks kestliku majanduskasvu elutähtsad tugisambad, milleks on kolm hädavajalikku tegevusvaldkonda – innovatsioon, süsinikuheite vähendamine ja konkurentsivõime – ning julgeolek. Konkurentsivõime kompassi on pärast selle avaldamist võetud arvesse Euroopa poolaasta töös, tagades, et liikmesriikide majanduspoliitika on kooskõlas ELi strateegiliste eesmärkidega, ning kujundades ühtse majandusjuhtimise käsituse, mis edendab kestlikku majanduskasvu, innovatsiooni ja vastupidavust kogu liidus.

² ELT C, C/2026/2434, 28.4.2026, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2026/2434/oj>.

- (4) 2026. aastal jätkub majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta protsess koos taaste- ja vastupidavusrahastu viimase etapi rakendamisega³. Taaste- ja vastupidavuskavad koos ühtekuuluvuspoliitika rahastusega on olnud Euroopa poolaasta poliitiliste prioriteetide elluviimiseks esmatähtsad, kuna kavad peavad tulemuslikult käsitlema kõiki viimaste Euroopa poolaasta tsüklite raames esitatud riigipõhistes soovitustes esile toodud probleeme või märkimisväärset osa neist ja Euroopa ühtekuuluvuspoliitika rahastatavates programmides tuleb riigipõhiseid soovitusi arvesse võtta. Nüüd, kus taaste- ja vastupidavusrahastu kehtivusaeg läheneb lõpule, on endiselt oluline jätkata ja arendada edasi selle rahastu raames toetatud ja rakendatud reforme ja investeeringuid, eelkõige neid, mis aitavad lahendada riigipõhistes soovitustes esile toodud probleeme.
- (5) Komisjon avaldas 3. juunil 2026 Küprose kohta 2026. aasta riigiaruande. Selles hinnati Küprose edusamme 2025. aasta riigipõhiste soovituste järgimisel ning tehti kokkuvõtte sellest, kuidas Küpros on taaste- ja vastupidavuskava rakendanud. Kõnealuse analüüsi põhjal tehti riigiaruandes kindlaks Küprose kõige pakilisemad probleemid. Samuti hinnati Küprose edusamme Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel ning liidu peamiste tööhõive, oskuste ning vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamise eesmärkide ning Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kestliku arengu eesmärkide saavutamisel.

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj>).

- (6) Nõukogu võttis 21. jaanuaril 2025 komisjoni hinnangu ja soovitusel põhjal vastu soovitusel, millega kiidetakse heaks Küprose riiklik keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava⁴. Kava hõlmab ajavahemikku 2025–2028 ja selles sätestatud eelarve kohandamise perioodi pikkus on neli aastat. Nõukogu soovitas kehtestada järgmised netokulude maksimaalsed kasvumäärad: 6,0 % 2025. aastaks, 5,0 % 2026. aastaks, 5,4 % 2027. aastaks ja 4,3 % 2028. aastaks; need määrad vastavad maksimaalsetele kumulatiivsetele kasvumääradele, mis on arvutatud võrdluses baasaastaga 2023 ning mis on 2025. aastal 8,9 %, 2026. aastal 14,3 %, 2027. aastal 20,5 % ja 2028. aastal 25,7 %.
- (7) Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu ja selle tagajärjed kujutavad endast Euroopa Liidu jaoks eksistentsiaalset väljakutset. Komisjon kutsus liikmesriike üles taotlema stabiilsuse ja kasvu paktiga ette nähtud riikide vabastusklausli koordineeritud aktiveerimist, et toetada ELi jõupingutusi, mille eesmärk on suurendada kiiresti ja märkimisväärselt kaitsekulutusi⁵, ning Euroopa Ülemkogu kiitis selle ettepaneku 6. märtsil 2025 heaks. Liikmesriigid võivad endiselt taotleda riikide vabastusklausli aktiveerimist ükskõik millal kuni aastani 2028, tingimusel et nad vastavad määruse (EL) 2024/1263 artiklis 26 esitatud tingimustele.
- (8) Küpros esitas 30. aprillil 2026 oma 2026. aasta eduaruande⁶ netokulude soovitatud maksimaalsete kasvumäärade järgimise ning Euroopa poolaasta riigipõhistes soovitustes kindlaks tehtud peamiste probleemide käsitlemiseks vajalike reformide ja investeeringute rakendamise kohta.

⁴ Nõukogu 21. jaanuar 2025. aasta soovitus, millega kiidetakse heaks Küprose riiklik keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava (ELT C, C/2025/639, 10.2.2025, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2025/639/oj>).

⁵ Komisjoni teatis „Suuremate kaitsekulutuste võimaldamine stabiilsuse ja kasvu pakti raames“ (Brüssel, 19.3.2025, C(2025) 2000 final).

⁶ 2026. aasta eduaruannetega saab tutvuda aadressil https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_en.

- (9) SKP reaalkasv oli 2025. aastal 3,8 % ja tarbijahindade harmoneeritud indeksiga (THHI) mõõdetud inflatsioon 0,8 %. Komisjoni 2026. aasta kevadprognoosi kohaselt on SKP reaalkasv 2026. aastal 2,3 % ja 2027. aastal 2,7 % ning THHIga mõõdetud inflatsioon on 2026. aastal 3,6 % ja 2027. aastal 2,2 %.
- (10) Eurostati esitatud andmete⁷ põhjal vähenes Küprose valitsemissektori eelarve ülejääk 4,1 %-lt SKPst 2024. aastal 3,4 %-le SKPst 2025. aastal. 2026. aasta kevadprognoosi koostamise ajal komisjonile teada olnud poliitikameetmete põhjal prognoosis komisjon ülejääki 2,1 % SKPst 2026. aastal ja 2,5 % SKPst 2027. aastal. Ülejäägi vähenemine 2026. aastal kajastab peamiselt üldise maksureformi rakendamist aasta alguses. Ülejäägi suurenemine 2027. aastal kajastab peamiselt suuremat maksutulud, mis tuleneb elektri ja esmatarbekaupade käibemaksuvähenduse lõpetamisest, ning üldist paremat majanduskasvu väljavaadet.
- (11) Komisjoni hinnangul oli eelarvepoliitika⁸, mis hõlmab nii riigi enda kui ka ELi rahastatavaid kulusid, 2025. aastal ekspansiivne (1,8 % SKPst). 2026. aastal on see prognooside kohaselt ekspansiivne (0,4 % SKPst) ja 2027. aastal pärssiv (1,2 % SKPst).
- (12) Eurostati esitatud andmete⁹ põhjal vähenes Küprose valitsemissektori võlg 62,7 %-lt SKPst 2024. aasta lõpus 55,0 %-le SKPst 2025. aasta lõpus. Valitsemissektori võla suhte vähenemine 2025. aastal kajastab peamiselt esmast eelarveülejääki 4,5 % SKPst ja intressimaksetest rohkem kui kaks korda kiiremat nominaalse SKP kasvu. 2026. aasta kevadprognoosi koostamise ajal komisjonile teada olnud poliitikameetmete põhjal prognoosis komisjon, et valitsemissektori võla suhe SKPsse väheneb 2026. aasta lõpuks 50,4 %-le ja 2027. aasta lõpuks 45,5 %-le. Valitsemissektori võla suhte vähenemine 2026. ja 2027. aastal kajastab peamiselt esmast eelarveülejääki 3,3 % SKPst 2026. aastal ja 3,7 % SKPst 2027. aastal. Mõlemal aastal peaks ka nominaalne SKP jätkuvalt kasvama intressimaksetest ligikaudu kaks korda kiiremini.

⁷ Eurostat, Euro Indicators, 22. aprill 2026.

⁸ Eelarvepoliitika on määratletud valitsemissektori eelarvepositsiooni iga-aastase muutuse näitajana. Selle eesmärk on hinnata nii riiklikult kui ka ELi eelarvest rahastatavast eelarvepoliitikast tulenevat majanduslikku impulssi. Eelarvepoliitikat mõõdetakse vahena i) keskpika perioodi potentsiaalse majanduskasvu ja ii) esmaste kulude muutuse vahel, millest on maha arvatud kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed ning mis hõlmab taaste- ja vastupidavusraha tagastamatu toetuse ja muude liidu vahenditega rahastatavaid kulusid.

⁹ Eurostat, Euro Indicators, 22. aprill 2026.

- (13) Komisjoni 2026. aasta kevadprognoosi kohaselt moodustasid valitsemissektori kaitsekulutused Küprosel 2025. aastal 1,8 % SKPst ja 2026. aastal peaksid need jääma samale tasemele.
- (14) Liit seisab jätkuvalt silmitsi energiavarustushäirete ja suure hinnavolatiilsuse ohuga, mida süvendavad üleilmseid nafta- ja gaasiturge mõjutavad geopoliitilised pinged. 2022.–2023. aasta energiakriisist saadud kogemused on näidanud, et ulatuslikud ja mittesihhipärased meetmed toovad kaasa suured eelarvekulud ning on sotsiaalselt ja majanduslikult ebatõhusad. Pärast sõja puhkemist Lähis-Idas 2026. aasta veebruaris kehtestas Küpros eelarvepoliitika meetmed, millega leevendada kõrgete energiahindade mõju leibkondadele ja ettevõtetele¹⁰. Näiteks võib tuua elektri käibemaksu (kuni 2027. aasta märtsini) ja kütuseaktsiisi (aprillist juunini 2026) mittesihhipärased vähendamised ning sihttoetused põllumajandustootjatele (aprillis ja mais 2026), lennuettevõtjatele (juunist septembrini 2026) ja turismitööstusele (aprillis 2026). Komisjoni 2026. aasta kevadprognoosi kohaselt on nende meetmete eelarvekulu 2026. aastal ligikaudu 0,1 % SKPst. Komisjoni hinnangus leitakse, et kui nimetatud meetmed jääksid kehtima kuni 2026. aasta lõpuni, oleks nende eelarvekulu 2026. aastal 0,3 % SKPst.
- (15) Komisjoni arvutuste kohaselt suurenesid Küprose netokulud 2025. aastal 9,6 % ning 2024. ja 2025. aastal kumulatiivselt 11,8 %. Netokulude kasv 2025. aastal on üle soovitatud maksimaalse kasvumäära, kusjuures aastane kõrvalekalle on 1,3 % SKPst. 2024. ja 2025. aasta peale kokku on netokulude kumulatiivne kasvumäär samuti üle soovitatud maksimaalse kasvumäära (kumulatiivne kõrvalekalle 1,0 % SKPst). Nagu märgitud, oli 2025. aasta eelarvepositsioon samal ajal ülejäägis ja valitsemissektori võlg oli alla 60 % SKPst.

¹⁰ See kajastab olukorda komisjoni 2026. aasta kevadprognoosi kuupäeva seisuga (4. mai 2026).

- (16) Komisjoni arvutuste kohaselt peaksid Küprose netokulud 2026. aastal suurenema 7,4 % ning 2024., 2025. ja 2026. aastal kumulatiivselt 20,1 %. Prognoositud netokulude kasv 2026. aastal on üle soovitatud maksimaalse kasvumäära, kusjuures aastane kõrvalekalle on 0,9 % SKPst. 2024., 2025. ja 2026. aasta peale kokku peaks netokulude kumulatiivne kasvumäär olema samuti üle soovitatud maksimaalse kasvumäära (kumulatiivne kõrvalekalle 1,8 % SKPst). Nagu märgitud, peaks 2026. aasta eelarvepositsioon samal ajal olema ülejäägis ja valitsemissektori võlg, mis on alla 60 % SKPst, peaks veelgi vähenema.
- (17) Jätkuvalt on oluline süstemaatiliselt, sisuliselt ja õigeaegselt kaasata kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi, sotsiaalpartnereid, kodanikuühiskonda ja muid asjaomaseid sidusrühmi, et tagada laialdane isevastutus liidu rahastamisvahendite edukaks rakendamiseks, sealhulgas Euroopa poolaasta kontekstis.
- (18) Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF), Õiglase Ülemineku Fondi (JTF), Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja Ühtekuuluvusfondi toetust hõlmavate ühtekuuluvuspoliitika programmide rakendamine edeneb Küprosel nii projektide väljavalimise kui ka maksete tegemise seisukohast ELi keskmisest kiiremini. Oluline on säilitada praegune hoog, maksimeerides samal ajal investeeringute mõju kohapeal. Küpros juba võtab oma ühtekuuluvuspoliitika programmide raames meetmeid konkurentsivõime ja majanduskasvu edendamiseks. Mõnes valdkonnas võib siiski olla vaja rakendamist veelgi tugevdada, sealhulgas jäätmekäitluse ja ühistranspordiga seotud valdkondades. Esmatähtis on tagada, et uued investeeringud, mille Küpros pani paika ühtekuuluvuspoliitika fondide vahehindamise käigus, eelkõige need, mis on seotud vahehindamise määru¹¹ kindlaks määratud viie prioriteediga, tehakse kiiresti ja tulemuslikult.

¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. septembri 2025. aasta määrus (EL) 2025/1914, millega muudetakse määrusi (EL) 2021/1058 ja (EL) 2021/1056 seoses erimeetmetega strateegiliste probleemide lahendamiseks vahehindamise raames.

- (19) Küprose teadusuuringute ja innovatsiooni ökosüsteemile on endiselt omane vähene investeerimine teadus- ja arendustegevusse, teadmiste vähene väärimdamine ning piiratud sidemed teadusuuringute ja ettevõtluse vahel. Positiivse poole pealt on taaste- ja vastupidavusrahaustu ning ühtekuuluvuspoliitika kaudu vastu võetud rahastamise sihtalgatused, millega toetatakse innovaatilisi ettevõtjaid ja idufirmasid, ning hiljuti võeti vastu õigusaktid võrsefirmade kohta. Sellest hoolimata püsivad peamised kitsaskohad, muu hulgas puudub ulatuslik pikaajaline teadusuuringute ja innovatsiooni strateegia, piirates teadusuuringute tulemuste tõhusat turustamist. Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) sektori kiire laienemisega tekib tugevamate sidemete kaudu kodumaiste ettevõtete ja teadusasutustega võimalus mõju ülekanumiseks laiemasse majandusse.
- (20) Juurdepääs pangandusvälisele rahastamisele on Küprosel piiratud, mis piirab äritegevuse laienemist, mitmekesistamist ja tootlikkuse kasvu. Ettevõtete rahastamisel domineerivad jätkuvalt pangalaenuud ning kapitaliturud on samas vähe arenenuud, kusjuures turupõhise rahastamise tase on üks liidu madalamaid. Kuigi taaste- ja vastupidavusrahaustu raames on alternatiivse rahastamise toetamiseks ellu kutsutud mõned algatused, nagu Küprose aktsiafond, on kaasatud rahastamise ulatus endiselt piiratud. Selle tulemusena on paljudel ettevõtetel, eelkõige noortel ja uuenduslikel ettevõtetel, raskusi piisavale rahastamisele juurdepääsuga. Finantskirjaoskuse tase on ELi keskmisega võrreldes jätkuvalt madal, mis piirab kodumajapidamiste suutlikkust ja motivatsiooni võtta kasutusele mitmekesistatud investeerimisstrateegiad. Samal ajal on pensionisüsteemi teine samm endiselt vähearenenuud ja väga killustunuud, mis piirab selle rolli nii pensionide kui ka pikaajalise kapitali pakkumisel. Kui tugevdada tööandjapensioneid ja parandada kodumajapidamiste osalemist kapitaliturgudel, võiks see toetada pikaajalise rahastamise kättesaadavust ja aidata kaasa säästude tõhusamale jaotamisele.
- (21) Küprosel on mitu õigus- ja haldusraamistikuga seotud probleemi. Üht-teist on ette võetud, kuid investeerimist pidurdavad takistused on visad kaduma. Taristuprojektide puhul esineb endiselt viivitusi, mis on tingitud aeganõudvatest maa omandamise ja hankemenetlustest, piiratud haldussuutlikkusest ja koordineerimisprobleemidest. Kuigi on võetud meetmeid halduskoormuse vähendamiseks ja investeerimisteenuste parandamiseks, on vaja täiendavaid jõupingutusi, et suurendada tõhusust, sujundada menetlusi ja vähendada regulatiivset killustatust.

- (22) Küprosel on arenguruumi riigile kuuluvate ettevõtete juhtimise parandamisel. Sellistel ettevõtetel on keskne roll peamistes majandussektorites (nt elekter, telekommunikatsioon, vesi, reoveekäitlus ja -taristu). Siiski ei vasta selliste ettevõtete juhtimine endiselt rahvusvahelistele standarditele, kuna esineb jätkuvalt puudusi aruandekohustuse, läbipaistvuse ja juhtorgani ametisse nimetamise menetluste osas ning puudub selge isevastutuse poliitika. Kuigi sõltumatu nõuandekogu loomisega on tehtud edusamme riigile kuuluvate ettevõtete juhtorgani tulemuspõhisema ametisse nimetamise suunas, võib hiljuti vastu võetud riigile kuuluvate ettevõtete juhtimise tegevuskava tulemuslik rakendamine aidata neid probleeme lahendada ja parandada riigile kuuluvate ettevõtete tulemuslikkust, toetada nende ajakohastamist ja suurendada nende panust strateegiliste poliitikaeesmärkide, sealhulgas rohe- ja digipöörde saavutamisse.
- (23) Küprosel on kohtusüsteemi tõhususega probleeme, mis on seotud kohtuasjade pikkade menetlusaegade, vähese digitaliseerimise ja viivitustega kohtuotsuste täitmisel. Hiljuti võeti vastu reform mere- ja kaubanduskohtu loomise kaudu teatavate juhtumite lahendamise kiirendamiseks, kuid reformi rakendamine kulgeb aeglaselt ja kumbki kohus ei ole veel töövalmis. Edusammud kohtumenetluste digitaliseerimisel, sealhulgas tervikliku kohtuasjade süsteemi ja digitaalse audiosalvestustehnoloogia kasutuselevõtmisel, on endiselt piiratud ning täitmise tagamisel esineb jätkuvalt kitsaskohti, mis õõnestavad õiguskindlust ja investeerimistingimusi.
- (24) Kuigi Küpros on teinud energiasüsteemi ümberkujundamisel edusamme, esineb endiselt märkimisväärsed probleeme. Küpros sõltub endiselt suurel määral fossiilkütustest, kusjuures nafta ja naftatooted moodustasid 2024. aastal 85,2 % riigi energia kogutarbimisest. Lisaks on Küprose sõltuvus energiaimpordist üks ELi suurimaid (2024. aastal 87,7 % kättesaadavast koguenergiast). Energiavarustuse mitmekesistamiseks energiaallikate jaotusesse maagaasi lisamise jõupingutusi pidurdavad visalt püsivad haldusviivitused Vasilikosesse veeldatud maagaasi imporditerminali ehitamisel. Samuti on seiskunud jõupingutused arendada energiaühendusi naaberriikidega. Eelkõige ollakse endiselt hädas Küprose energiaisolatsiooni lõpetamise projekti „Great Sea Interconnector“ korduvate viivitustega. Suure välissõltuvuse tõttu on taastuvad energiaallikad üliolulised mitte ainult Küprose majanduse dekarboniseerimise jaoks, vaid ka energiajulgeoleku parandamiseks ja väliste energiašokkide korral vastupidavuse suurendamiseks.

- (25) Küpros suurendas oma taastuvenergiatootmist, kuigi vaja on täiendavaid jõupingutusi võrgu võimsuse suurendamiseks ja energiasalvestusrajatiste laiendamiseks, et hõlbustada taastuvenergia laiemat kasutuselevõttu. Päikese- ja tuuleenergia ülesseatud võimsus kasvas 2025. aastal märkimisväärselt, suurendades taastuvate energiaallikate osakaalu elektrienergia allikate jaotuses 27,4 %ni¹². Kuigi võeti meetmeid loamenetluste lihtsustamiseks ja digitaliseerimiseks, esineb uute taastuvenergiajaamade võrku ühendamisel endiselt märkimisväärsed viivitusi. Küprosel ei ole toimivaid fossiilkütusevaba elektri salvestussüsteeme. Kuigi ülekandesüsteemi arengukavas on mõned projektid ette nähtud, on nende rakendamine alles algusjärgus. Jätkatud on hoonete energiatõhusaks renoveerimise kavade kasutuselevõttu, mida on toetamas taaste- ja vastupidavusraha ning ühtekuuluvuspoliitika ja täiendavad regulatiivsed meetmed, mille eesmärk on võimendada erasektori poolset rahastamist energiatõhususe suurendamiseks. Kestlik transport on endiselt pakiline probleem, mida süvendab täielik sõltuvus autokaubaveost. Täiendavaid jõupingutusi on vaja ühistranspordi arendamiseks, laadimistaristu laiendamiseks ja kestlikule liikuvusele rahaliste stiimulite pakkumiseks.
- (26) Küprosel on mitu märkimisväärselt ja püsivat keskkonnaprobleemi. Veenappus on jõudnud kriitilisele tasemele, kusjuures Küprosel on ühed ELi halvimad magevee kasutamise ja veetootlikkuse näitajad. Hoolimata muu hulgas taaste- ja vastupidavusraha ning ühtekuuluvuspoliitika raames vee magestamiseks ja taristu ajakohastamiseks tehtud jõupingutustest ei ole investeeringud veetaristusse seni olnud piisavad, et kõrvaldada joogivee ja reovee puhastamisega seotud süsteemne haavatavus. Samuti jääb ELi eesmärkidest maha jäätmekäitlus; näiteks on Küprose olmejäätmete hulk inimese kohta üks ELi suuremaid. Mitu 2021. aasta ringmajanduse tegevuskava ja ühtekuuluvuspoliitika raames vastu võetud meedet on suunatud jäätmete vähendamisele, jäätmete paremale sortimisele ja suuremale ringlussevõtule, kuid meetmete täielikku potentsiaali ei ole veel saavutatud. Kohalike ja piirkondlike omavalitsuste haldussuutlikkust on ülioluline parandada ka selleks, et toetada kogu Küprosel veemajanduse ja jäätmekäitluse valdkonnas investeeringute kavandamist ja koordineerimist.

¹² Allikas: [ENTSO-E läbipaistvusplatvorm](https://transparency.entsoe.eu/) (<https://transparency.entsoe.eu/>, vaadatud 9. aprillil 2026).

- (27) Küpros on jätkuvalt haavatav mitmesuguste kliimariskide suhtes (nt metsa- ja maastikupõlengud, üleujutused, põuad ja rannikuerosioon), mis võivad kahjustada riigi elurikkust, ühiskonna vastupanuvõimet ja majandust. Ajakohastatud riiklikku kohanemisstrateegiat aastateks 2025–2050 ei ole veel vastu võetud, mis lükkab edasi kriitilise tähtsusega meetmete võtmist. Lisaks võiks riikliku strateegia osaks olev parem juhtimissüsteem suurendada kliimamuutustega kohanemist ja kliimakerksust reguleeriva institutsioonilise raamistiku sidusust ja tõhusust, kuid ka selle kehtestamisel esineb viivitusi. Edasised meetmed, sealhulgas mõned, mida toetatakse ühtekuuluvuspoliitika raames, on suunatud üleujutusvastase taristu arendamisele ning tulekahjude ja katastroofidega seotud riskijuhtimisele. Küprose investeeringud kliimamuutustega kohanemisse ei vasta siiski tegelikele vajadustele.
- (28) Võttes arvesse inimkapitali olulist rolli liidu konkurentsivõime ja strateegilise autonoomia edendamisel, soovitas nõukogu 2026. aastal liikmesriikidel võtta meetmeid, et kiiresti käsitleda oskuste, hariduse ja koolituse vallas inimkapitaliga seotud struktuurseid probleeme, mis pärsvad konkurentsivõimet. Küprosele adresseeritud 2026. aasta riigipõhised soovitused võivad aidata rakendada nõukogu soovitusi inimkapitali kohta liidus.
- (29) Küprosel on mitmeid probleeme naiste ja puuetega inimeste tööturule integreerimisel ning oskuste nõudlusele mittevastavuse ja tööjõupuuduse probleemi lahendamisel. Kuigi Küprose tööturg püsib jõulisest majanduskasvust toetatuna endiselt tugev, mida näitab riiklikku 2030. aasta eesmärki ületav tööhõive määr ja töötuse edasine vähenemine, on aktiveerimise sihtmeetmete ja aktiivse tööturupoliitika ulatus ja tõhusus endiselt piiratud, eelkõige naiste ja haavatavate rühmade seisukohast. Lisaks on endiselt piiratud riikliku tööturuasutuse suutlikkus, milles oleks abi tugevamast seirest, hindamisest ja ennetavast teavitustegevusest, mida toetaksid ajakohastatud IT-süsteemid.

- (30) Küpros võiks veelgi tugevdada kvaliteetset tööhõivet. Madalast töötuse määrast ja dünaamilisest tööturust hoolimata valmistavad endiselt muret töötingimused, eelkõige pikk tööaeg ja madalapalgaliste töökohtade suhteliselt suur osakaal võrreldes ELi keskmisega, kusjuures see mõjutab naisi ebaproportsionaalselt. Lapsevanemluse mõju naiste tööhõivetulemustele ühes taskukohastele ja kvaliteetsetele hooldusteenustele juurdepääsu piiratusega pidurdab karjääri edenemist ning suurendab soolist palga- ja pensionilõhet. Kuigi hiljutiste poliitikaalgatustega, sealhulgas värbamisstiimulite ja paindliku töökorralduse edendamise meetmetega, on liigutud õiges suunas, võiks olla naiste tööturul osalemise suurendamiseks ja töö kvaliteedi parandamiseks abi nende tulemuslikust rakendamisest ühes kvaliteetsematele töökohtadele ülemineku toetamisega, parema juurdepääsuga koolitusele suure nõudlusega sektorites ja laiendatud hooldusteenustega.
- (31) Küprosel on probleeme kutsehariduse ja -õppe tugevdamisega, vähese osalemisega matemaatika, teaduse, tehnoloogia ja inseneeria (MATI) valdkonnas ning kehvade tulemustega põhioskuste pakkumisel. See süvendab oskuste tööturu vajadustele mittevastavuse püsimist ja tööjõupuudust, sealhulgas rohe- ja digipöörde jaoks olulistes sektorites. Alushariduses ja lapsehoiuse osalemine on taaste- ja vastupidavusrahastu meetmete raames suurenenud, kuid jääb siiski allapoole ELi eesmärki, pidurdades nii oskuste varajast arendamist kui ka tööturul osalemist, samal ajal on jätkuvalt märkimisväärsed probleemid ka kaasavas hariduses, kus puuetega ja hariduslike erivajadustega noored õppijad ei saa endiselt tulemuslikult tavahariduses osaleda.

- (32) Küprosel on sotsiaalkaitstesüsteemil veel mitmes mõttes arenguruumi. Kuigi tugev majanduskasv on aidanud üldist vaesust vähendada, on eakate vaesusrisk ebapiisava pensionisissetuleku tõttu endiselt tunduvalt üle ELi keskmise, eelkõige nende inimeste puhul, kelle sissetulek on tööelu jooksul olnud väike. Samal ajal, hoolimata võetud meetmetest, piirab hooldusele juurdepääsu ja pärsib deinstitutionaliseerimist tervikliku, piisavalt rahastatud ja integreeritud pikaajalise hoolduse süsteemi puudumine ühes tööjõupuuduse ning piiratud kodu- ja kogukonnapõhiste teenustega. Energiaostuvõimetus teeb hoolimata mõnest sihtmeetmest endiselt muret, mis kajastub piiratud katvuses ja süstemaatilise seire puudumises. Lisaks koormab vähekaitstud leibkondi jätkuvalt sotsiaaleluruumide nappus koos eluasemega seotud võlgnevuste kõrge määraga, seda hoolimata hiljutistest toetuskavadest ja eluasemete pakkumise kavandatud suurenemisest.
- (33) Arvestades euroala liikmesriikide majanduse tihedat seotust ning nende ühist panust majandus- ja rahaliidu toimimisse, soovitas nõukogu 2026. aastal euroala liikmesriikidel võtta meetmeid, sealhulgas oma taaste- ja vastupidavuskavade kaudu, et rakendada 2026. aasta soovitus euroala majanduspoliitika kohta. Küprosel aitab soovitus 1 rakendada esimest, teist ja kolmandat euroala soovitust, soovitus 2 neljandat euroala soovitust, soovitus 3 seitsmendat, üheksandat ja üheteistkümnendat euroala soovitust, soovitus 4 seitsmendat euroala soovitust ja soovitus 5 viiendat euroala soovitust,

SOOVITAB Küprosel võtta 2026. ja 2027. aastal järgmisi meetmeid.

1. Tagada Küprose valitsemissektori eelarve ülejääki arvestades, et netokulud vastaksid nõukogu 21. jaanuari 2025. aasta soovitusel esitatud maksimaalsetele kasvumääradele, võttes arvesse 2025. aastaks registreeritud ja komisjoni poolt 2026. aastaks prognoositud olulist kõrvalekallet soovitatud netokulude ülemmäärast. Suurendada üldisi kaitse- ja julgeolekukulutusi ja -valmidust, tagades samal ajal võla jätkusuutlikkuse ja kulutuste tõhususe ning kohandades järk-järgult eelarvet, et säilitada struktuurselt suuremad kaitsekulutused. Tagada, et energiahindade tõusu mõju leevendamiseks võetud meetmed on ajutised, suunatud vähekaitstud leibkondade kaitsmisele või energiamahukate ettevõtete vajaduste rahuldamisele, säilitavad stiimulid energiasäästuks ning et nende eelarvekulud on kooskõlas ELi eelarveraamistiku kohaste kohustustega.
2. Tagada taaste- ja vastupidavusrahastu raames rakendatavate reformide ja investeeringute järjepidevus. Säilitada ühtekuuluvuspoliitika programmide rakendamise hoog, tuginedes vajaduse korral ühtekuuluvuspoliitika raamistiku vahehindamise kontekstis kokkulepitud vahendite strateegilistele prioriteetidele ümberjaotamisele ja paindlikkusele.
3. Tõhustada teadusuuringuid ja innovatsiooni, edendades avaliku ja erasektori investeeringuid teadus- ja arendustegevusse, suurendades teadusasutuste ja ettevõtete sünergiat ning võttes vastu pikaajalise teadus- ja innovatsioonistrateegia, mis hõlmab näitajaid ning mitmeaastast rahastamist. Hõlbustada majanduse mitmekesistamist, parandades juurdepääsu alternatiivsetele säästmistoodetele ja kapitalituru instrumentidele, tugevdades täiendava pensioni süsteemi ja suurendades finantskirjaoskust. Lihtsustada norme ja vähendada halduskoormust. Tõhustada riigile kuuluvate ettevõtete juhtimist meetmete abil, mille eesmärk on veelgi parandada juhtorganite ametisse nimetamist töötulemuste põhjal, samuti omandipoliitika ja tulemuspõhise juhtimise kaudu. Suurendada kohtusüsteemi tõhusust, sealhulgas kohtusüsteemi töövoogude edasise digitaliseerimise kaudu.

4. Vähendada üldist sõltuvust fossiilkütustest ja mitmekesistada energiavarustust, eelkõige arendades energiaühendusi naaberriikidega, suurendades energiatõhususe rahastamist, ajakohastades elektrivõrku ja energiasalvestusrajatisi ning laiendades kestlikku liikuvust ja ühistransporti. Parandada vee-, reovee- ja jäätmekäitlust, suurendades investeeringuid taristusse, suurendades kohalike omavalitsuste haldussuutlikkust, edendades kestlikke veekasutustavasid ning laiendades olme- ja pakendijäätmete liigiti kogumist. Parandada kliimamuutustega kohanemist reguleerivat institutsioonilist raamistikku.
5. Tegeleda tööjõupuudusega ja edendada töökohtade kvaliteeti, tugevdades haavatavate rühmade osalemist tööturul, suurendades veelgi kutsehariduse ja -koolituse suutlikkust ja atraktiivsust, edendades täiskasvanuharidust, suurendades avaliku tööturuasutuse suutlikkust ja tugevdades aktiivset tööturupoliitikat. Veelgi suurendada alushariduses ja lapsehoiuse osalemist, parandada põhioskusi ning suurendada õpilaste osalemist loodusteaduste, tehnoloogia, inseneriteaduste ja matemaatika (MATI) valdkonnas. Laiendada pikaajalise hoolduse teenuste kättesaadavust ja katvust, laiendada abikõlblikkust ja vähendada suurt omaosalust. Parandada haavatavate rühmade sotsiaalkaitset, pakkudes sihttoetust energiaostuvõimetutele kodumajapidamistele, tagades piisavad miinimumpensionid ning suurendades taskukohaste eluasemete ja sotsiaaleluruumide kättesaadavust.

Brüssel,

*Nõukogu nimel
eesistuja*
